

Examen HAVO

2016

tijdvak 2
dinsdag 21 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 35 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 56 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de open vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Afgekeurd

- 1p 1 Welke van onderstaande functies is de belangrijkste van alinea 1 van de tekst 'Afgekeurd'?

Alinea 1

- A geeft de vraagstelling van de tekst.
- B geeft een standpunt en licht dat toe.
- C legt een probleem en oplossing voor.
- D wekt belangstelling met een voorbeeld.

'Die keurmerken zijn nietszeggend geworden.' (regels 14-15)

- 2p 2 Welke twee verklaringen hiervoor blijken uit de eerste alinea?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In alinea 2 worden voorbeelden gegeven van keurmerken voor koffie.

- 1p 3 Wat is het uiteindelijke doel van het noemen van deze voorbeelden?
Baseer je op alinea 3.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

De tekst 'Afgekeurd' kan worden onderverdeeld in vier delen die van de volgende kopjes kunnen worden voorzien:

deel 1: Kritische blik op keurmerken

deel 2: Voorbeelden van kritiek op keurmerken

deel 3: Het bedrieglijke ideaal van keurmerken

deel 4: Alternatief voor keurmerken

- 1p 4 Bij welke alinea begint deel 3?

- 1p 5 Bij welke alinea begint deel 4?

In alinea 4 wordt gesproken over het logo '100%-slaafvrij'. Uit het genoemde voorbeeld wordt een probleem met keurmerken duidelijk.

- 2p 6 Leg uit wat dat probleem inhoudt.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

'Toch hoor je fabrikanten zelden zeggen dat hun gecertificeerde waar verre van ideaal is.' (regels 139-141)

In de alinea's 5 en 6 worden diverse misstanden in de chocoladehandel genoemd die aangeven waardoor gecertificeerde producten niet ideaal zijn.

- 3p 7 Vat de misstanden samen tot drie verschillende punten van kritiek.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

'Waarom zou je als bedrijf verder gaan dan van het keurmerk moet?'
(regels 145-146)

- 1p 8 Wat is volgens de tekst 'Afgekeurd' het antwoord op deze vraag?
Je zou verder gaan dan van het keurmerk moet, omdat
- A bedrijven dan meer gecertificeerde artikelen kunnen verkopen.
 - B de huidige keurmerken niet voldoende openheid en vertrouwen bieden.
 - C de keurmerken anders te veel concurrentie krijgen van het Cees-model.
 - D er ondanks de keurmerken steeds meer voedselschandalen zijn.

'Mijn slager, Cees, is geen biologische slager, omdat hij dat niet wil.'
(regels 168-170)

- 2p 9 Geef de twee redenen uit de tekst voor deze keuze van Cees.
Geef geen voorbeelden.

'Maar is dit model haalbaar? Voor een kleine slager of groenteboer is het al een hele klus. Laat staan voor een multinational.' (regels 209-212)

- 1p 10 Waarom zou dit model niet haalbaar zijn voor multinationals?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
Geef geen voorbeelden.

'Hun probleem, zou ik zeggen.' (regel 216)

Deze zin heeft een bepaalde functie in de argumentatie bij het standpunt zoals uitgedrukt in de regels 209-212.

- 1p 11 Welke functie is dat?
- A argument
 - B nuancering
 - C tegenwerping
 - D verklaring

In de laatste alinea wordt gesproken over het 'bewuste keuze'-label.

- 1p 12 Leg uit wat het tegenstrijdige is aan dit 'bewuste keuze'-label, volgens alinea 12.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
Geef geen citaat.

Een slotalinea kan onder meer de volgende functies hebben: aanbeveling, afweging, oplossing, samenvatting en toekomstvisie.

- 1p 13 Wat is de belangrijkste functie van alinea 12?
Kies een functie uit de opsomming hierboven.

De titel van de tekst 'Afgekeurd' kan op twee manieren geïnterpreteerd worden en dus twee betekenissen hebben, gelet op de strekking van de tekst.

- 2p **14** Geef aan welke twee betekenissen de titel kan hebben.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 1p **15** Welke van onderstaande zinnen geeft de hoofdgedachte van de tekst 'Afgekeurd' het best weer?
- A** Consumenten moeten keurmerken afkeuren, want die demotiveren bedrijven eerder om eerlijk te produceren dan dat ze de bedrijven motiveren.
 - B** Consumenten moeten niet alleen afgaan op keurmerken, maar bedrijven ook laten weten dat ze wel degelijk belang hechten aan normen en waarden in de voedselindustrie.
 - C** Keurmerken zijn niet de oplossing voor de huidige problemen met voedselproductie, maar openheid en een vertrouwensrelatie tussen bedrijven en consumenten zijn dat wel.
 - D** Om het consumentenvertrouwen te herstellen moeten bedrijven niet alleen werken met keurmerken, maar ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor wat ze verkopen en meer openheid van zaken geven.
- 3p **16** Welke drie van onderstaande beweringen moeten in ieder geval worden opgenomen in een beknopte samenvatting van de tekst 'Afgekeurd'? Noteer de nummers van je keuze.
- 1 Uit onderzoek bleek dat er in de afgelopen anderhalf jaar negentig keurmerken voor producten in ons land zijn bijgekomen. (alinea 1)
 - 2 De keurmerken zijn nietszeggend geworden. (alinea 1)
 - 3 Zelf ben ik medeschuldig aan de keurmerkinflatie. (alinea 4)
 - 4 Keurmerken lijken bedrijven eerder af te remmen bij het verantwoord ondernemen dan dat ze die bedrijven motiveren om het nog beter te doen. (alinea 7)
 - 5 Voor de *Keuringsdienst van Waarde* heb ik over de hele wereld fabrieken bezocht. (alinea 11)
 - 6 Daarom is de rol van consumenten van groot belang. (alinea 12)
 - 7 De klant kijkt vooral naar de prijs en wil niet meer betalen dan noodzakelijk. (alinea 12)

De tekst beschrijft zeven partijen die bij het probleem van de keurmerken betrokken zijn:

- 1 De bedrijven in de voedselindustrie
- 2 De consumenten
- 3 De journalisten en tv-makers
- 4 De minister en haar ambtenaren
- 5 De producenten in het buitenland
- 6 De supermarkten in Nederland
- 7 De winkels volgens het Cees-model

De tekst geeft van elk van deze groepen een beschrijving van de houding ten opzichte van de productie van etenswaar:

- P begrijpen het probleem niet.
- Q bekijken de situatie kritisch.
- R kunnen hun producten wel verantwoorden.
- S leveren onveilige producten.
- T moeten zelf verantwoorde keuzes maken.
- U nemen het probleem niet serieus.
- V zijn alleen geïnteresseerd in prijs en omzet.

Beschrijving V hoort bij de zesde partij: 6V (De supermarkten in Nederland - zijn alleen geïnteresseerd in prijs en omzet.)

- 3p 17 Geef van de overige zes partijen aan welke beschrijving er het best bij past.
Noteer alleen het nummer en de bijbehorende letter.

Tekst 2 Eigenzinnig met zijn allen

- 1p 18 Welke van onderstaande uitspraken past het best bij alinea 1 van de tekst 'Eigenzinnig met zijn allen'?

Alinea 1

- A bevat een anekdote als introductie van het onderwerp van de tekst.
- B formuleert de probleemstelling van de tekst.
- C geeft een verklaring van de titel van de tekst.
- D noemt de aanleiding voor het schrijven van de tekst.

- 1p 19 De titel van de tekst is 'Eigenzinnig met zijn allen'. Citeer uit alinea 3 het zinsgedeelte dat de betekenis van de titel het best weergeeft.

In de alinea's 2 tot en met 5 worden drie redenen genoemd die de fietsende Nederlander kan hebben om geen helm te willen dragen.

- 2p 20 Noem deze drie redenen.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In de alinea's 2 tot en met 5 worden twee voorwaarden uitgelegd waaraan moet zijn voldaan, opdat de fietsende Nederlander wel een helm zal opzetten.

- 2p **21** Noem deze twee voorwaarden.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Volgens alinea 6 zijn het rookverbod in de horeca en het alcoholverbod voor jongeren onder de achttien jaar nog niet succesvol.

- 2p **22** Welke twee redenen noemt de tekst voor het feit dat die verboden niet in alle opzichten succesvol zijn?
Baseer je antwoord op de alinea's 2 tot en met 6.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

'Sterker, we verwachten meer van de overheid dan ooit tevoren.'
(regels 152-154)

- 1p **23** Waarom vinden burgers het volgens de tekst 'Eigenzinnig met zijn allen' nu nog belangrijker dan vroeger dat de overheid ons beschermt?
A De burgers nemen zelf steeds meer risico's.
B De overheid heeft als enige de mogelijkheden om bescherming te bieden.
C De samenleving wordt steeds gevaarlijker.
D Het sociale vangnet van burgers dat bescherming bood, bestaat niet meer.

"'Veiligheidsutopie", noemt Boutellier deze paradox in zijn gelijknamige boek.' (regels 166-168)

- 3p **24** Leg uit wat de genoemde paradox in de houding van de Nederlanders ten opzichte van de overheid inhoudt.
Baseer je antwoord op de alinea's 9 en 10.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

In de tekst 'Eigenzinnig met zijn allen' staat een alinea waarvan de informatie zonder meer weggelaten kan worden in een samenvatting van de tekst, zonder de informatiewaarde van de tekst tekort te doen.

- 1p **25** Welke alinea is dat?

In april 2015 verscheen in de Volkskrant een tekst van Xander van Uffelen (tekst 3) waarop een reactie kwam van Philip den Ouden (tekst 4). Hieronder staan eerst vragen over tekst 3, daarna volgen vragen over tekst 4. Tot slot volgen vragen die op beide teksten betrekking hebben.

Tekst 3 Statiegeld moet

Volgens de tekst 'Statiegeld moet' moet de overheid ervoor zorgen dat het statiegeldsysteem gehandhaafd blijft.

2p **26** Leg uit waarom het statiegeldsysteem gehandhaafd moet blijven, volgens de tekst.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

'Op dit moment lijken de overheid en het parlement echter schatplichtig te zijn aan de inspanningen van het bedrijfsleven.' (regels 37-40)

1p **27** Citeer twee, niet opeenvolgende, zinnen waaruit blijkt wat dit schatplichtig zijn inhoudt.

Op een aantal plaatsen in de tekst klinkt het oordeel over de afspraken tussen het bedrijfsleven en de overheid duidelijk door in het woord- of zinsgebruik.

3p **28** Noem drie voorbeelden van dergelijk woord- of zinsgebruik.

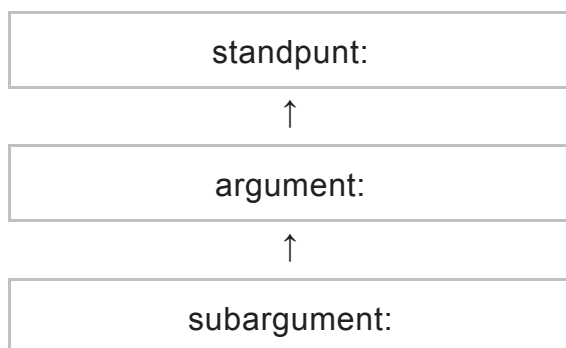
Tekst 4 Geef hier die fles

‘[1] In zijn commentaar van 23 april bepleit Xander van Uffelen het handhaven van statiegeld. [2] Het lijkt logischer de statiegeldfles gewoon te laten bestaan, maar dat is het niet. [3] De inzameling van plastic verpakkingsafval met *Plastic Heroes* is een succes. [4] Met dank aan de Nederlandse consument en de gemeenten. [5] Met statiegeld recylen we 26 kiloton plastic; met *Plastic Heroes* recylen we nog eens vijf keer zoveel: 130 kiloton.’

(regels 1-12)

In dit citaat staan onder meer een standpunt, een argument voor dat standpunt en een argument bij dat argument.

- 2p 29 Geef de drie betreffende zinnen uit het fragment een plaats in het onderstaande schema. Neem het onderstaande schema over en noteer de nummers op de goede plaats in het schema.

‘door de twee systemen die nu naast elkaar bestaan samen te brengen in het *Plastic Heroes*-systeem.’ (regels 38-40)

- 2p 30 Welke twee systemen worden bedoeld?

Een kritisch lezer kan in alinea 5 een drogreden herkennen.

- 1p 31 Om welke drogreden gaat het?
Er is sprake van een
- A cirkelredenering.
 - B onjuist beroep op autoriteit.
 - C overhaaste generalisatie.
 - D verkeerde vergelijking.

Tekst 3 en 4 Overkoepelende vragen

De teksten 'Statiegeld moet' en 'Geef hier die fles' hebben beide een titel waarin dwang doorklinkt, maar bij beide teksten is die dwang op iets of iemand anders gericht.

- 1p 32 Geef per tekst aan op wie of waarop die dwang gericht is. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Volgens tekst 3 'Statiegeld moet' is het primaire doel van de inzameling van plastic door bedrijven 'niet het uitbannen van zwerfafval'. (regel 33) In tekst 4 'Geef hier die fles' wordt uitgelegd wat wel het doel is van de bedrijven met de inzameling van plastic.

- 1p 33 Citeer uit tekst 4 het zinsgedeelte dat het doel van die bedrijven het best uitlegt.

- 2p 34 Welke drie van onderstaande uitspraken over de teksten 'Statiegeld moet' en 'Geef hier die fles' zijn juist?

Noteer de nummers van je keuze.

- 1 Beide teksten hebben als hoofdonderwerp: statiegeld.
- 2 Het zijn beide betogende teksten, maar ze streven andere oplossingen na.
- 3 In beide teksten wordt aandacht besteed aan het tegengaan van zwerfafval.
- 4 In beide teksten wordt er bij de argumentatie gebruik gemaakt van argumentatie op basis van autoriteit.
- 5 In beide teksten wordt ingegaan op de vraag 'Hoe kan de inzameling van plasticafval het best aangepakt worden?'

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

tekstfragment 1

Het statiegeld op grote plastic drankflessen blijft bestaan. Dat heeft staatssecretaris Wilma Mansveld (Milieu) vanochtend in een brief aan de Kamer gemeld. Mansveld neemt de stap omdat de verpakkingindustrie gemaakte afspraken niet nakomt. Het voornemen om het statiegeld al begin dit jaar af te schaffen was om diezelfde reden een half jaar geleden ook al uitgesteld. De industrie wil graag van het systeem af en zou in ruil daarvoor geen PVC meer gebruiken in verpakkingen die in de supermarkten aangeboden worden. Maar dat is kennelijk niet gelukt. Verder komt er voorlopig geen statiegeld op kleine flesjes en blikjes. Dit statiegeld werd door D66 en ChristenUnie bepleit om zwerfvuil en de plastic soep in de oceanen te verminderen. Wel mogen maatschappelijke organisaties (scholen, sportverenigingen) vanaf 1 januari plastic flesjes en blikjes gaan verzamelen. Bij inlevering bij speciale depots krijgen de organisaties dan een vergoeding, een 'retourpremie'.

naar: Anouk Eigenraam, NRC Handelsblad, 18 juni 2015

Tekstfragment 1 is een nieuwsbericht over het besluit van de staatssecretaris dat statiegeld op grote plastic drankflessen blijft bestaan.

In het tekstfragment worden nog twee beleidskeuzes genoemd.

- 1p **35** Geef aan welke beleidskeuze positief is in het licht van tekst 3 en welke in het licht van tekst 4.

Formuleer je antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.